

Monika Jamborová
kancelář č. 609
jamborova@mail.muni.cz

Problém překonávání sociálně ekonomické zaostalosti rozvojových zemí 2. část

Zařazení tématu v rámci globálních problémů

9,10 Problém překonávání sociálně ekonomické zaostalosti rozvojových zemí

- Charakteristické rysy a indikátory socioekonomické zaostalosti rozvojových zemí
- Teoretické koncepce překonávání socioekonomické zaostalosti
- Cesty jejího překonávání
- Snahy o společný postup rozvojových zemí

11 Mezinárodní zadluženost jako globální problém

Obsah následujících přednášek:

27.4. Socioekonomická zaostalost

- Problém změn mezinárodních ekonomických vztahů
- Současné náhledy na rozvoj

4.5. Globální problém zadluženosti RZ

- Dluhová krize 80. let a zadluženost RZ dnes
- Příčiny vývoje

Struktura přednášky

Rozvoj a... mezinárodní ekonomické vztahy

Nový mezinárodní ekonomický řád

GATT/WTO

Rozvoj a... mezinárodní obchod

Rozvoj a... zahraniční kapitál

dluh – příště

rozvojová pomoc

Rozvoj a... migrace

Rozvoj a... formální a neformální instituce

rovné příležitosti

příjmová nerovnost

Rozšiřující literatura

L. Žídek: Dějiny světového hospodářství
(kapitola 12) – v knihovně

M. Bauer, J. Chytilová: Opomíjená heterogenita lidí aneb
proč Afrika dlouhodobě neroste – ve studijních
materiálech

Rozvoj a ... Nový mezinárodní ekonomický řád

- Přijat 1974 Valným shromážděním OSN
 - 1974 Deklarace o vytvoření NMEŘ
 - 1975 Charta ekonomických práv a povinností států
- Projevem úsilí o ekonomickou emancipaci nově politicky nezáviských států
- Úspěch nízký
 - nedosažení cílů u finančních transferů
 - omezený přístup k technologiím
 - podíl RZ na světové ekonomice nízký

Rozvoj a ... Nový mezinárodní ekonomický řád

Obsahoval řadu závazků mezinárodního společenství směrem k zlepšení pozice rozvojových zemí ve světovém hospodářství

- úplná dekolonizace
- navýšení rozvojové pomoci
- plná suverenita zemí při disponování svými VF
- zajištění „spravedlivých cen“
- stabilní směnné relace
- preference v ZO
- navýšení zahraniční pomoci na min. 0,7 % HDP
- snížení dluhového břemene a zvýhodněné úvěry
- regulace nadnárodních společností

Rozvoj a ... Světová obchodní organizace (WTO)

- v polovině 80s se přestává mluvit o NMEŘ
- nahrazen negociacemi na půdě GATT/WTO

GATT

- vznik 1948
- cílem liberalizace zahraničního obchodu a zabránění hospodářské diskriminaci mezi zeměmi
- multilaterální dohoda
- hlavní zásady
 - nediskriminace
 - eliminace netarifních překážek obchodu
 - spory budou řešeny v rámci GATT

Rozvoj a ... Světová obchodní organizace (WTO)

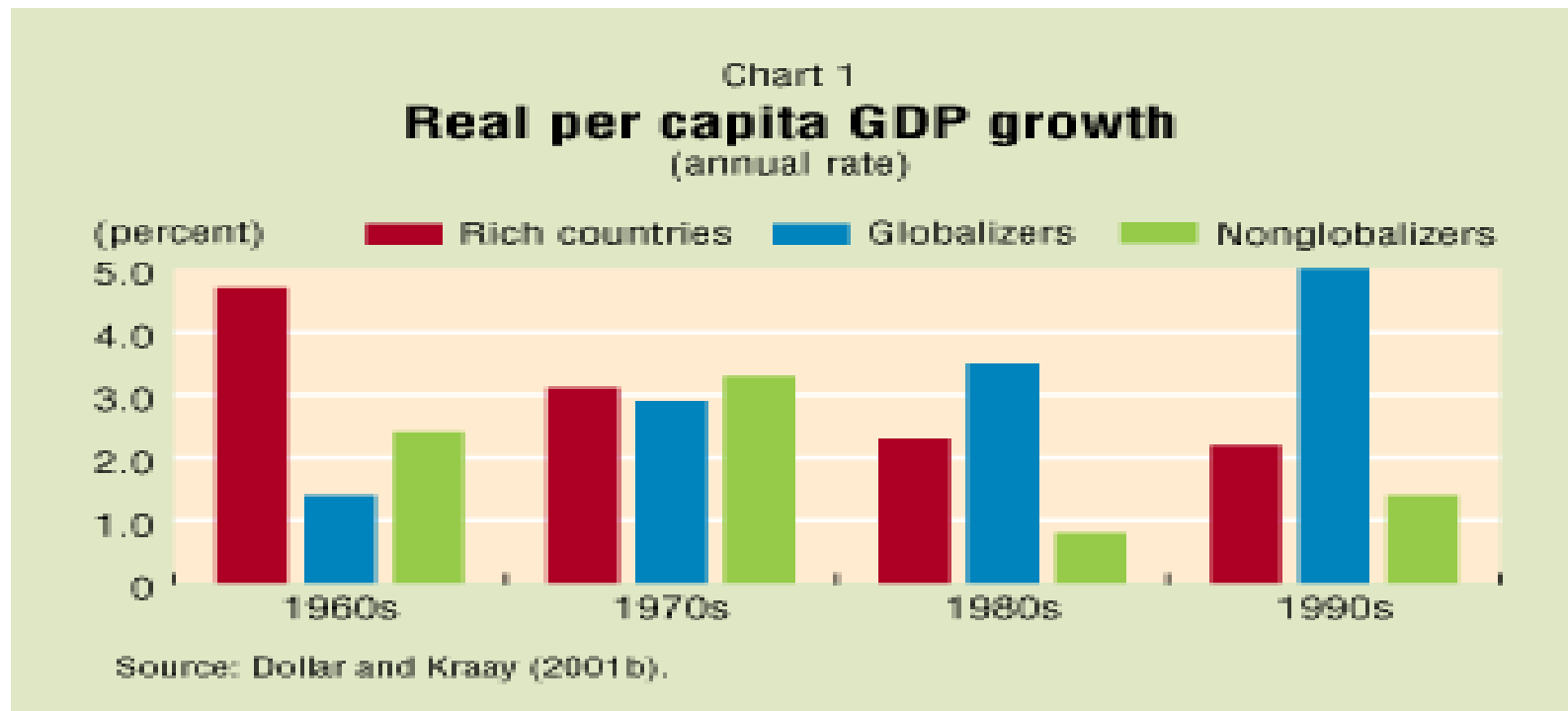
- jednání v rámci konferencí/ kol jednání
- 1995 – GATT nahrazeno WTO
- dnes sdružuje 150 zemí s 95% podílem na světovém obchodu
- dnes trvalá instituce – členství
- velké snížení cel

Rozvoj a ... Světová obchodní organizace (WTO)

- Singapore 1996
 - Geneva 1998
 - Seattle 1999
 - Doha 2001
 - Cancún 2003
 -
 - kritika – nástrojem bohatých
 - jedna země, jeden hlas (X RB, IMF)
 - Doha stále nedokončeno kvůli sporům v zemědělské oblasti
- X země prosazují své zájmy:
- textil
 - zemědělské produkty
 - intelektuální vlastnictví

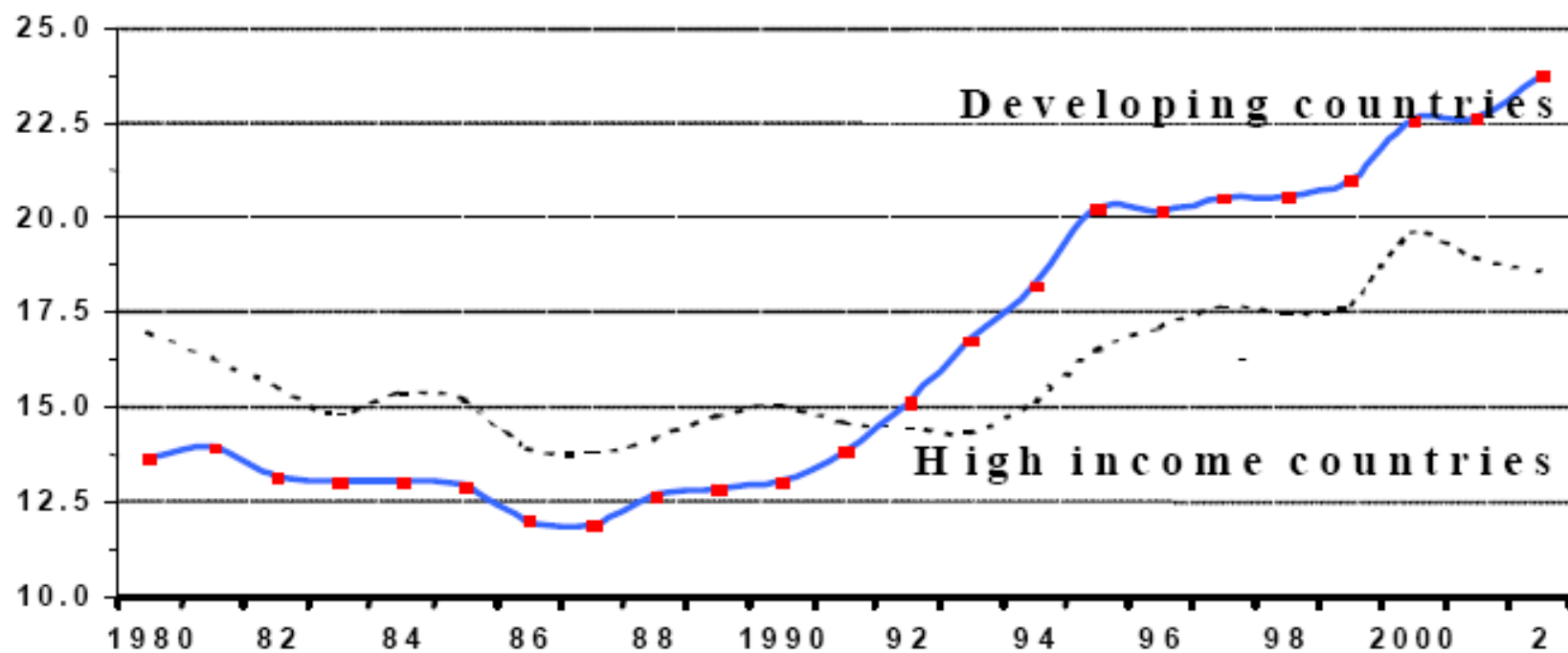
Rozvoj a... obchod

- obecně korelace obchod – růst (chudoba)
- kauzalita?

Rozvoj a... obchod

(Export Shares of GDP)

Source: GEP 2003, World Bank data.

Rozvoj a... obchod:

- ale 43 zemí ve sledovaném období žádný nárůst
- někde snížení cel nevedlo k nárůstu obchodu
- obecně obchod podporuje rozvoj
- ale vítězové x poražení
- mezi poraženými mohou být chudí

→ žádná pozitiva
obchodu nejsou
zaručená

Rozvoj a... obchod

- liberalizace – odstranění cenových distorzí u importů a exportů → změna relativních cen
- otázka, zda na ně chudí vůbec mohou reagovat
- + zvýšení efektivity hosp. jako celku
- + zvýšení dostupnosti spotř. i kap. statků
- + ekon. růst a lepší využití vzácných zdrojů
- - změny v distribuci příjmů (komp. výhody)
- - zánik některých odvětví
- - pohorší si ti, kteří byli chráněni

→ **jsou mezi nimi hlavně chudí?**

Rozvoj a... obchod

- to závisí na:
 - 1) zda a jak se cenové signály dostanou k chudým
 - 2) zda mají pozitivní či negativní dopad
 - 3) zda mají na ně možnost reagovat
- + řada dalších faktorů (microcredit,...)

Rozvoj a... obchod

Východiska:

→ jestli liberalizace úspěch či neúspěch pro chudé závisí na splnění určitých podmínek:

- makroekonomická stabilita
- institucionální prostředí vhodné pro obchod
 - infrastruktura
 - dostupnost úvěru
 - mobilita práce
 - vzdělanost pracovní síly
 - doing business
 - sociální síť

Struktura přednášky

Rozvoj a... mezinárodní ekonomické vztahy

Nový mezinárodní ekonomický řád

GATT/WTO

Rozvoj a... mezinárodní obchod

Rozvoj a... zahraniční kapitál

dluh – příště

rozvojová pomoc

Rozvoj a... migrace

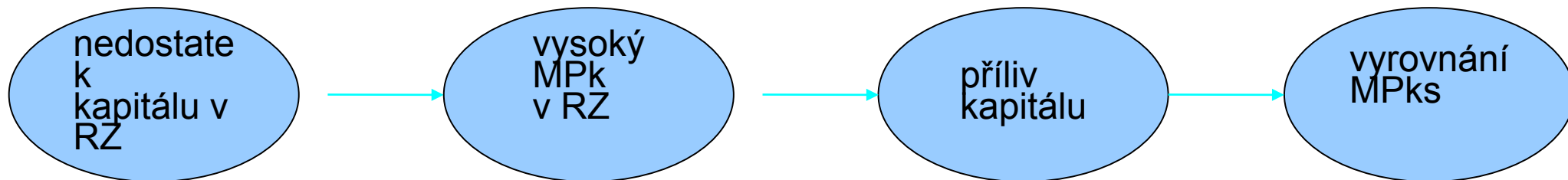
Rozvoj a... formální a neformální instituce

rovné příležitosti

příjmová nerovnost

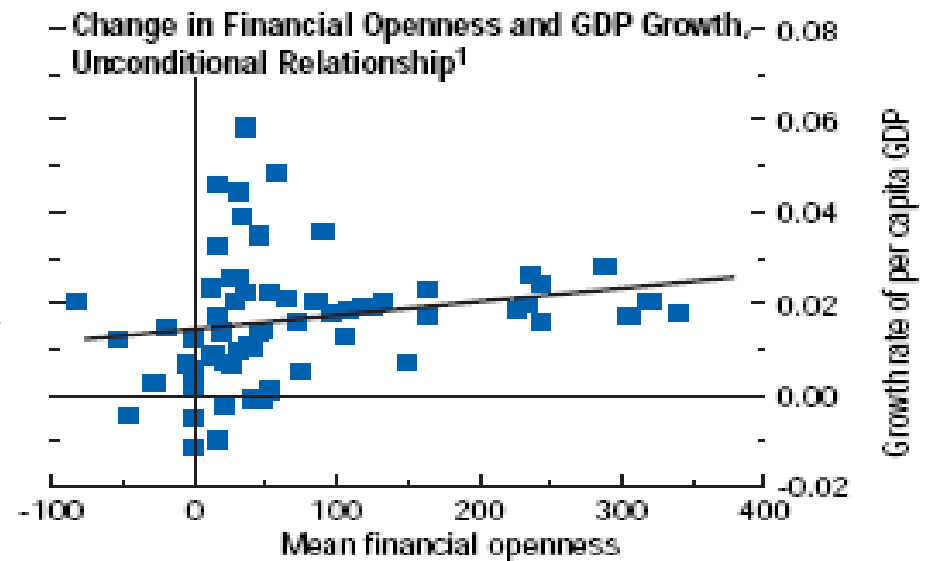
Rozvoj a... zahraniční kapitál

- v teorii řada pozitivních efektů
 - Harrod-Domar model
 - Solowův model
 - savings gap
 - technology spillovers
 - přesun know-how a manažerských dovedností
- navíc mechanismus přesunu kapitálu po světě

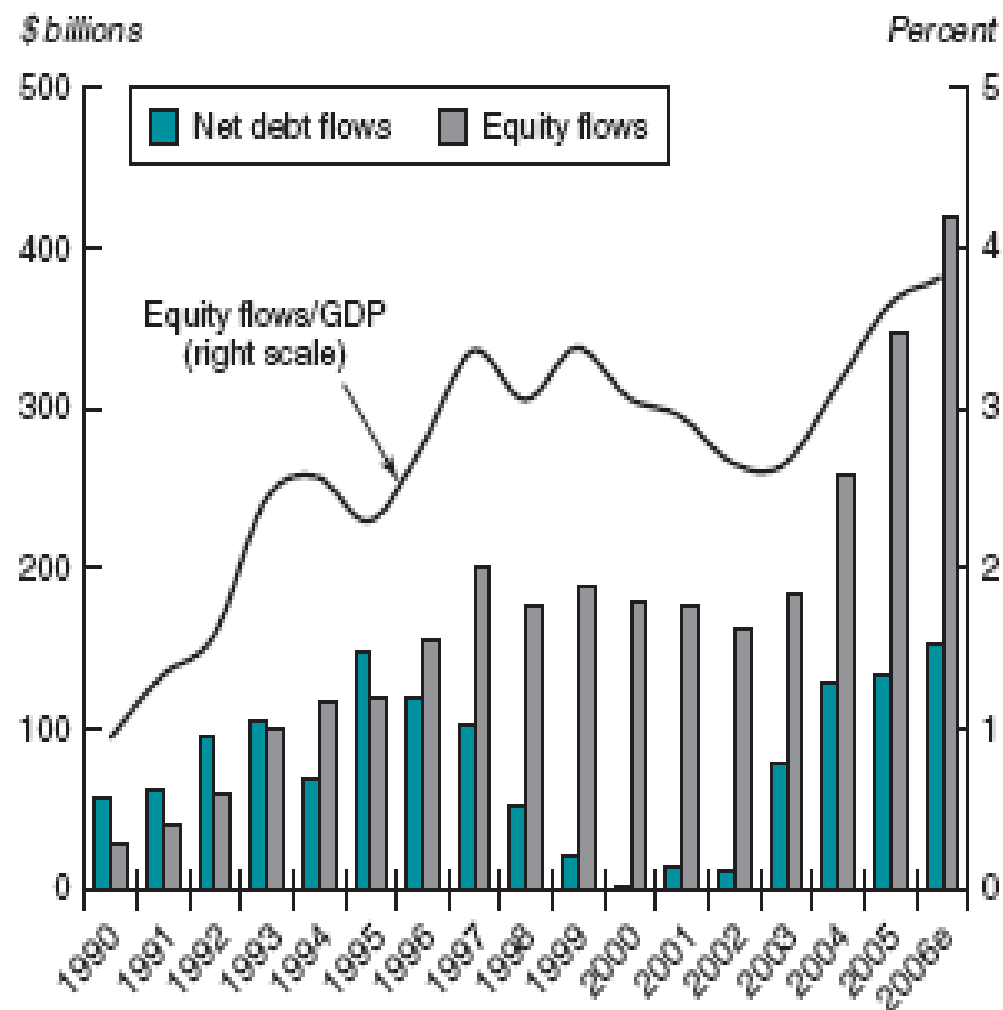
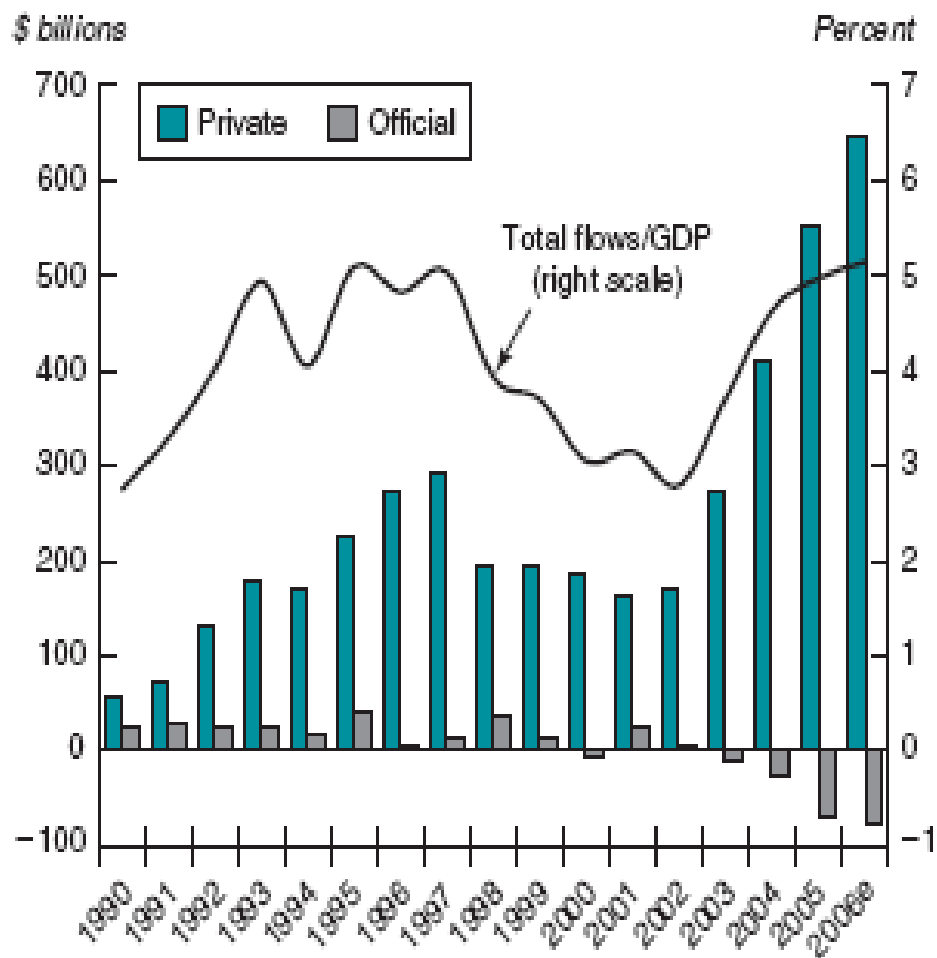

Rozvoj a... zahraniční kapitál ALE

- v praxi není jednoduché odlišit jeho dopad od ostatních vlivů
- není jednoduché měřit finanční otevřenost
- ne všechny typy finančních transferu jsou stejné
 - krátkodobé investice – vysoká volatilita, nebezpečí vývoje á la krize v JVAsii 1997, současná krize
 - dlouhodobé úvěrové zdroje – někde problémy se splácením
 - FDI (a portfoliové investice)
- potenciální nebezpečí –
- současná krize
- pozitivní efekt opět podmíněn dalšími opatřeními

Rozvoj a... zahraniční kapitál

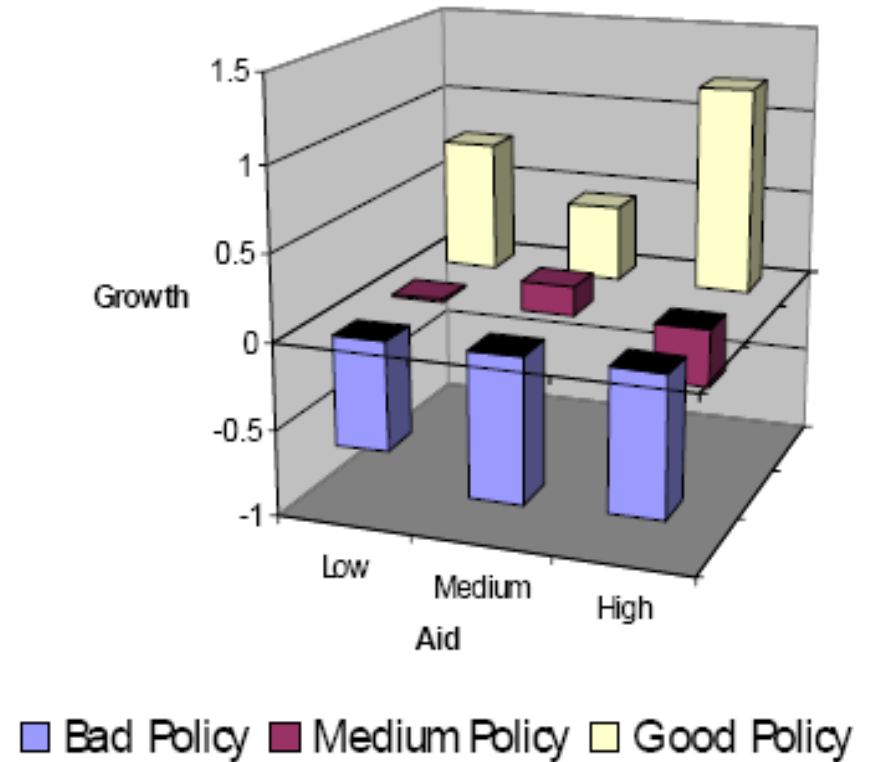
Zdroj: Global Development Finance, 2007

Rozvoj a... zahraniční rozvojová pomoc

- definována OECD DAC – granty, úvěry atd. s min. 25% grantovou komponentou, současnost
- dlouhodobě roste (90s – únava z pomoci)
- kontroverzní téma
- řada kritiků – Friedman, Easterly,...
- řada zastánců – Sachs, Stern, Stiglitz,...
- teorie pro i proti
 - model dvojité mezery
 - pasti/začarované kruhy chudoby
- ale
 - prokletí zdrojů – holandská nemoc
 - dilema samaritána a syndrom závislosti
- empirické studie nejednoznačné – těžko izolovat dopad pomoci

Rozvoj a... zahraniční rozvojová pomoc

- současný náhled – pomoc může mít pozitivní dopady, ale záleží
 - jak je využita
 - jakou má formu
 - jak je poskytnuta
 - kam jde

Struktura přednášky

Rozvoj a... mezinárodní ekonomické vztahy

Nový mezinárodní ekonomický řád

GATT/WTO

Rozvoj a... mezinárodní obchod

Rozvoj a... zahraniční kapitál

dluh – příště

rozvojová pomoc

Rozvoj a... migrace

Rozvoj a... formální a neformální instituce

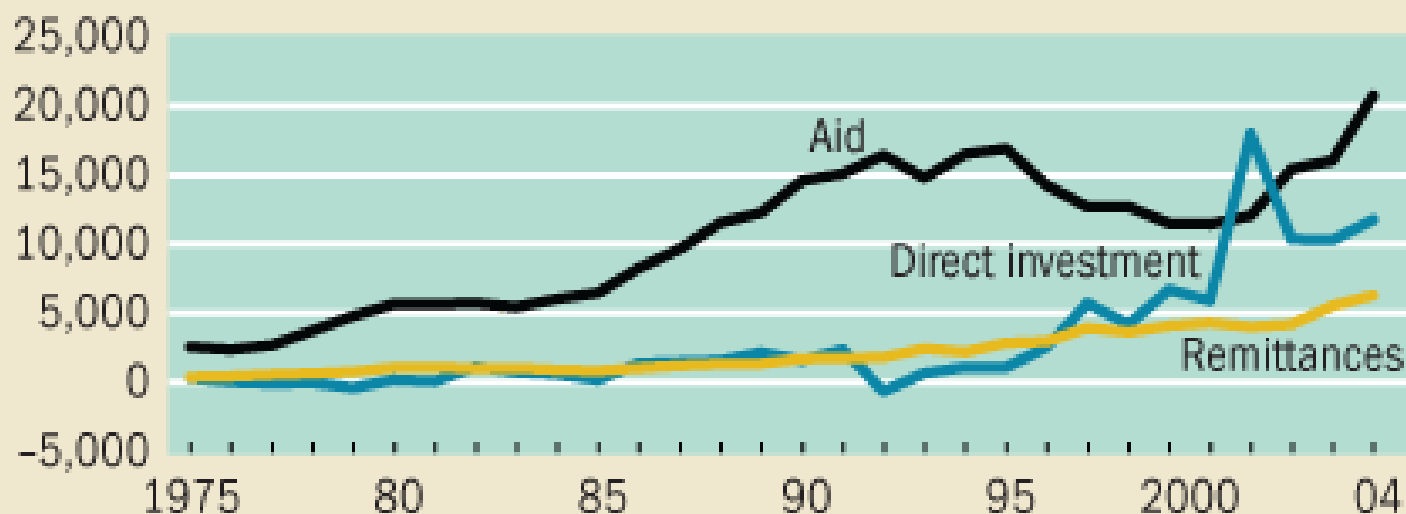
rovné příležitosti

příjmová nerovnost

Rozvoj a migrace

- brain drain nebo brain gain?
- velký rozvojový potenciál ale záleží na bariérách
- vyhlazování spotřeby
- rozvoj finančního systému...

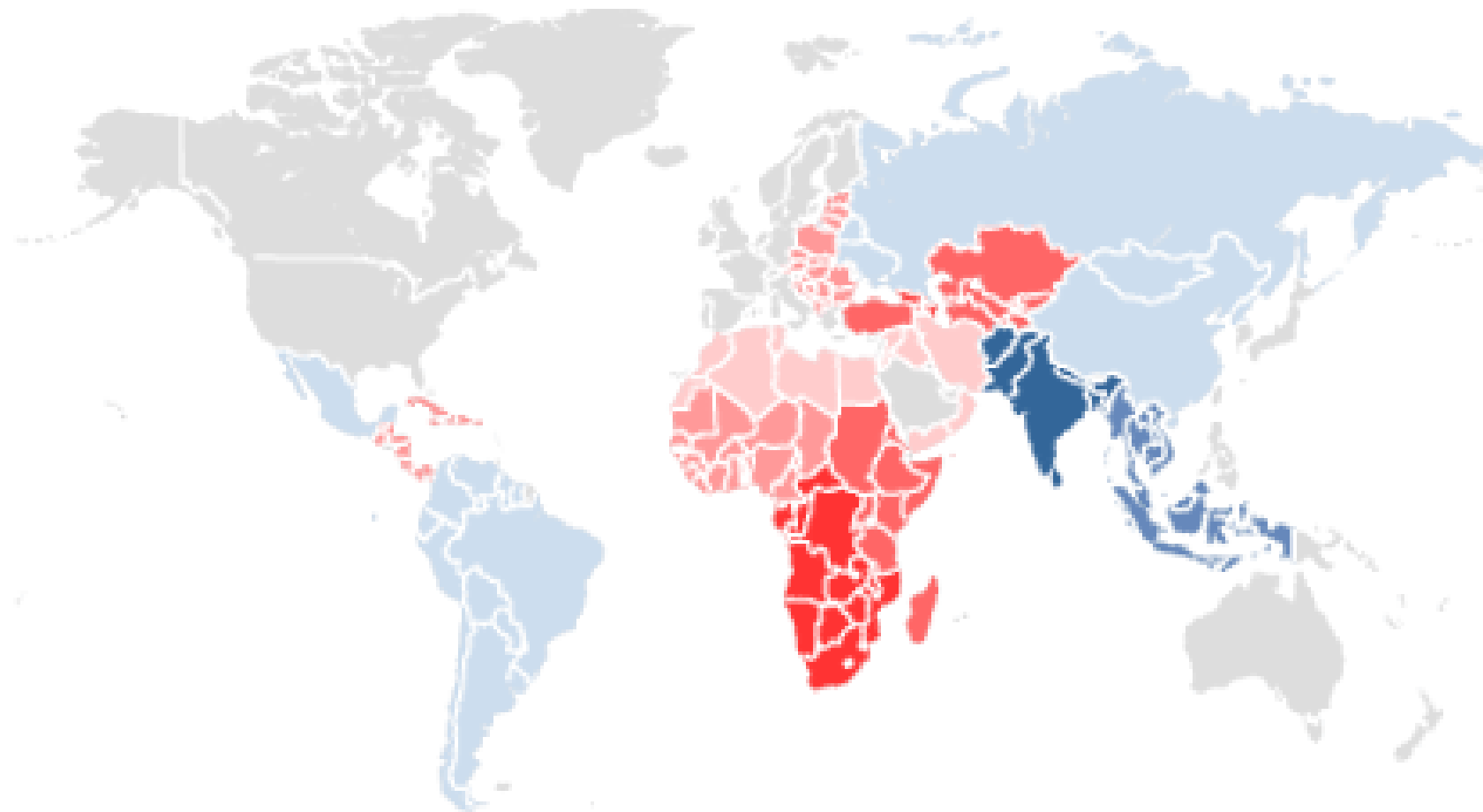
Remittances are not as high as other flows but are less volatile.
(inflows to SSA; million dollars, 1975–2004)

Sources: IMF, *Balance of Payments Yearbook* (2006); IMF African Department database (2006); and OECD Development Assistance Committee database (2006).

Rozvoj a migrace

WORLDWIDE REMITTANCE FLOWS TO DEVELOPING COUNTRIES 2006

US\$ million

SOURCE: IFAD

Rozvoj a... formální a neformální instituce

- dnes považovány za jednu z hlavních příčin zaostalosti
- **formální** – organizační struktury či pravidla hry obsažena v právním systému země
 - uspořádání vlastnických práv a jejich vymahatelnost
 - justice a její fungování
 - státní správa, jednotky místních samospráv a jejich fungování
- **neformální** pravidla hry ve společnosti (kultura)
 - důraz na rovnost X úcta k autoritě
 - postavení žen a role rodiny
 - úcta k vzdělání
 - důvěra ve společnosti
 - úcta ke svobodě a lidským právům
 - demokratické hodnoty
 - averze k riziku, fatalismus
 - korupce
 - důraz na krátké/dlouhé období,...

velká setrvačnost

Rozvoj a... formální a neformální instituce

- David Landes –
Bohatství a bída
národů
Indie X VB před
průmyslovou
revolucí
- Max Weber –
protestantská etika..
- racionalita?

Rozvoj a... rovné příležitosti žen a mužů

- současný stav
- silná korelace role žen ve společnosti X růst a rozvoj
- vztah mezi mírou porodnosti
potažmo vzdělaností žen a
rozvojem
- postavení žen zabudováno v sociálních normách -velká setrvačnost
- zabudovávání gender dimenze do PRSP, mikroúvěr atd.

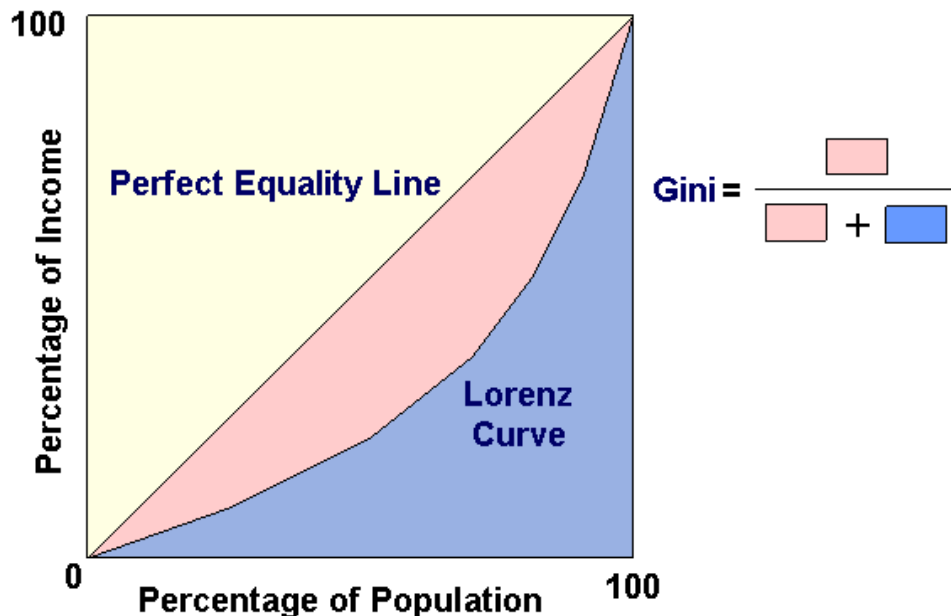
Rozvoj a... rovné příležitosti žen a mužů

- přímé efekty
 - polovina znalostí a schopností pracovní síly nevyužitá
 - mnoho nepřímých efektů
 - míra dětské úmrtnosti
 - výskyt podvýživy
 - očkování
 - společenské a politické priority
 - HIV/AIDS
 - korupce
 - path dependency,...
- dlouhodobá úroveň lidského kapitálu
↓
ekonomický růst a rozvoj

Rozvoj a... příjmová nerovnost

- v poslední době získává pozornost jako jeden z klíčových institucionálních rysů
- vazba na jiné neformální instituce...
- vývoj distribuce příjmů v čase v různých regionech

Calculating the Gini Coefficient

„The inherent vice of capitalism is the unequal sharing of blessings; the inherent virtue of socialism is the equal sharing of miseries.“ Winston Churchill

Ekon. růst a snižování chudoby

- vedou se spory, zda ekon. růst zvyšuje příjmovou nerovnost mezi lidmi tak, že nedochází ke snižování chudoby nebo nikoliv
- konsensus?
 - růst (téměř) vždy snižuje chudobu (Bhalla, 2004: „z 80 – 90 % má snížení chudoby na svědomí ekonomický růst“)
 - *ALE v zemích s velkou nerovností dochází ke snižování chudoby jen pomalu – role pro státní redistribuční politiku*